

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje

Pasti mladostništva – internet

RAZISKOVALNA NALOGA

AVTORJI

Maja Ocvirk

Nik Ocvirk

Eva Polšak

MENTORICA

Petra Galič, prof. slovenščine

Celje, marec 2016

OŠ Hudinja
Mariborska 125, Celje

Pasti mladostništva – internet

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorji:

Maja Ocvirk, 7. a
Nik Ocvirk, 7. a
Eva Polšak, 7. a

Mentorica:

Petra Galič, prof. slovenščine

Lektorica:

Petra Galič, prof. slovenščine

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2016

KAZALO

KAZALO	3
KAZALO TABEL IN GRAFIKONOV	4
POVZETEK	5
1 UVOD	7
1.1 Opredelitev področja in opis problema	7
1.2 Namen raziskovalne naloge.....	8
1.3 Opredelitev raziskovalnega vprašanja in hipotez.....	8
1.4 Metode raziskovanja	9
1.4.1 Metoda dela z viri in literaturo	9
1.4.2 Metoda anketiranja.....	9
1.4.3 Metoda obdelave podatkov in njihova interpretacija.....	9
2 TEORETIČNE OSNOVE	10
2.1 Opredelitev temeljnih pojmov	10
2.1.1 Mladostništvo	10
2.1.2 Razvoj socialno odgovornega vedenja	10
2.1.3 Družabna omrežja	11
2.1.4 Različni trendi in mladostniki	13
2.1.5 Država in varna raba interneta.....	17
2.1.6 10 nasvetov za varno rabo interneta.....	18
2.1.7 Zasvojenost z internetom.....	18
3 OSREDNJI DEL	20
3.1 Predstavitev raziskovalnih rezultatov.....	20
3.1.1 Vzorec anketirancev	20
3.1.2 Rezultati statistične obdelave podatkov	21
4 DISKUSIJA	30
5 ZAKLJUČEK	32
6 LITERATURA IN VIRI	33
6.1 Pisni viri	33
6.2 Spletni viri.....	33
7 PRILOGA	34

KAZALO TABEL IN GRAFIKONOV

Tabela 1: Število anketiranih	20
Tabela 2: Število anketiranih glede na tip šole.....	20
Tabela 3: Preživljanje prostega časa.....	21
Tabela 4: Namen uporabe interneta.....	22
Tabela 5: Primerjava količine časa na internetu med učenci in starši	23
Tabela 6: Previdnost na spletu – podeželska šola.....	24
Tabela 7: Previdnost na spletu – mestna šola.....	26
Tabela 8: Uporaba družabnih omrežij.....	27
Graf 1: Število anketiranih.....	20
Graf 2: Število anketiranih glede na tip šole	21
Graf 3: Preživljanje prostega časa	22
Graf 4: Namen uporabe interneta.....	23
Graf 5: Primerjava količine časa na internetu med učenci in starši	24
Graf 6: Previdnost na spletu – podeželska šola.....	25
Graf 7: Previdnost na spletu – mestna šola.....	26
Graf 8: Slabe izkušnje z internetom.....	27
Graf 9: Uporaba družabnih omrežij – skupno	28
Graf 10: Uporaba družabnih omrežij – primerjava	29

POVZETEK

V raziskovalni nalogi z naslovom Pasti mladostništva – internet nas je zanimalo, kako se mladi dandanes znajdejo med pastmi, ki jih ponuja internet. Kljub priljubljenosti in množičnosti namreč uporaba interneta ne prinaša samo zadovoljstva in koristi, ampak tudi številne nevarnosti, ki se jih večina uporabnikov zaradi pomanjkanja znanja in premajhne osveščenosti na žalost niti ne zaveda.

Tako smo na vzorcu 399 osnovnošolcev od 5. do 9. razreda, od tega 221 iz mestne šole in 178 iz dveh podeželskih šol, ugotovili, da največji delež učencev podeželskih šol preživi prosti čas na prostem, medtem ko se učenci mestne šole največ svojega prostega časa družijo s prijatelji. Pričakovali smo, da bodo učenci mestne šole bolj aktivni za računalnikom in brskanjem po spletu. Uporaba interneta vseh učencev pa je namenjena večinoma uporabi družabnih omrežij, kar smo pravilno predvideli. Učenci več časa preživijo ob računalnikih kot njihovi starši, saj je raziskava pokazala, da se največ otrok zadržuje ob njem kar 2 do 4 ure na dan. Prav tako pa ni razlik v varni rabi interneta, če primerjamo obe vrsti osnovnih šol in njihove učence.

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Nesporno dejstvo je, da se je internet zajedel praktično v vse pore našega življenja. Internet je postal del našega vsakdana, saj brez njega praktično ne (znamo) moremo več živeti. Kako tudi ne, ko pa nam je prinesel mnogo koristnega, med drugim možnost globalne komunikacije, neusahljiv vir informacij in zabave ter obilo novih poslovnih priložnosti. Zaradi tega seveda ni presenetljivo, da se število internetnih uporabnikov v Sloveniji hitro bliža številki 900.00 in da je internet postal nepogrešljiv pripomoček tako v službi, kakor tudi v šoli in domačem okolju.

Mladostnike čaka vse več pasti, ki se dobesedno skrivajo znotraj današnje družbe, tako da jih marsikdaj niti ne zaznajo. Zato je mladim resnično težko odraščati v takem okolju, kjer jim z vseh strani pretijo nevarnosti, ki se jim danes mogoče še ne znajo upreti oz. jih pravočasno prepoznati, da bi se pred njimi lahko zaščitili oz. poiskali pomoč kje drugje.

Biti najstnik danes in pred petdesetimi leti je popolnoma drugače. Kje so prednosti in kje slabosti? Vsi se strinjamo, da je današnja tehnologija lahko velik dvorezni meč.

Digitalna doba in množična uporaba spleta ima tako dobre kot slabe strani – na eni strani so mnoge informacije na doseg enega klika, na drugi strani pa se je komunikacija in vzpostavljanje odnosov prestavilo v neosebno bloganje, chatanje, objavljanje selfijev, lajkanje in pridobivanje spletnih »prijateljev«. Mladostniki so tista ranljiva skupina, ki odrašča v tej dobi in ki je najbolj vpeta v pozitivne kakor tudi negativne lastnosti te dobe.

Ker smo se letos v okviru 26. Otroškega parlamenta v šoli srečali s temo pasti mladostništva, nas je k naši raziskovalni nalogi pritegnila ravno tema interneta oziroma pasti, ki jih postavlja splet. Naša mentorica je hkrati tudi mentorica šolskega parlamenta, zato smo se skupaj odločili, da bomo raziskali omenjeno področje. To je del našega vsakdana, ki ga vsi mladi živimo vsak trenutek, se z njim srečujemo v šoli, doma, v prostem času, zato nas je zanimalo, kako se s pastmi interneta soočajo naši sovrstniki na naši šoli in še dveh podeželskih šolah.

1.2 Namen raziskovalne naloge

Namen naše raziskovalne naloge je natančneje predstaviti pasti interneta, ki so jih lahko deležni naši mladostniki. Kljub priljubljenosti in množičnosti namreč uporaba interneta ne prinaša samo zadovoljstva in koristi, ampak tudi številne nevarnosti, ki se jih večina uporabnikov zaradi pomanjkanja znanja in premajhne osveščenosti na žalost niti ne zaveda. Zato bomo v nadaljevanju predstavili tudi rezultate ankete, kjer primerjamo namen in količino uporabe spleta pri učencih mestne in podeželske šole. Ugotavljali bomo, ali je količina preživetega časa, ki ga starši namenijo spletu, primerljiva s časom njihovih otrok.

1.3 Opredelitev raziskovalnega vprašanja in hipotez

V okviru našega raziskovalnega dela smo ves čas raziskovanja zasledovala cilj, ki nam je dal odgovore na naslednja vprašanja:

- Ali učenci mestne šole preživljajo prosti čas za računalnikom ali se raje družijo s prijatelji in so na prostem?
- Čemu (s katerim namenom) učenci, tako mestne kot podeželskih šol, uporabljajo internet?
- Ali je čas, ki ga učenci preživijo na spletu, podoben količini časa, ki ga njihovi starši preživijo na internetu?
- Ali so razlike v varni rabi interneta med učenci mestne in podeželske šole?

Tako smo na podlagi prvotno zastavljenih vprašanj postavila štiri hipoteze:

H1: Večina otrok iz mestne šole preživlja prosti čas ob računalniku, medtem ko otroci s podeželja več časa preživijo na prostem in se družijo s prijatelji.

H2: Največ učencev iz mestne in podeželskih šol uporabljajo računalnik (internet) za stike s prijatelji (družabna omrežja).

H3: Čas, ki ga učenci in njihovi starši preživijo na internetu, je primerljiv (podoben).

H4: Učenci iz mestne šole so bolj previdni pri uporabi interneta (klepetalnice, družabna omrežja, shranjevanju gesel) kot učenci iz podeželskih šol.

1.4 Metode raziskovanja

Pri našem raziskovalnem delu smo uporabili naslednje metode dela:

- metoda dela z viri in literaturo,
- metoda anketiranja,
- metoda obdelave podatkov in njihove interpretacije.

1.4.1 Metoda dela z viri in literaturo

Prvi korak pri našem delu je bil zbiranje primerne literature, ki nam je dalo osnovno znanje z našega predmetnega področja raziskave. Po posvetovanju z mentorico smo jo s pomočjo Cobiss-a¹ poiskali v Osrednji knjižnici Celje, na Oddelku za študij, in v naši šolski knjižnici. Pomoč smo poiskali tudi na medmrežju.

1.4.2 Metoda anketiranja

Za namen raziskave smo sestavili vprašalnik za dve skupini anketirancev (učenci mestne šole in učenci dveh podeželskih šol). Oba vprašalnika sta bila enaka. Anketni vprašalnik, ki smo ga sestavili, smo razdelili med učence od 5. do 9. razreda. Ankete so bile anonimne, kar nam je zagotavljalo, da so učenci navajali iskrene podatke o spraševani temi. Vprašanja so bila zaprtega tipa, kar nama je omogočilo lažjo obdelavo podatkov in njihovo primerjavo.

1.4.3 Metoda obdelave podatkov in njihova interpretacija

Metoda anketiranja nam je služila pri empiričnem delu naše raziskave. Anketni vprašalnik, ki smo ga sestavili, smo razdelili med učence od 5. do 9. razreda Osnovne šole Hudinja (mestna šola) in OŠ Frankolovo ter OŠ Dramlje (podeželski šoli). Razdelili smo 415, od tega 399 veljavnih, anonimnih anket, kar nam je zagotavljalo, da so učenci navajali iskrene podatke o spraševani temi. Vprašanja so bila odprtega in zaprtega tipa, kar nama je omogočilo lažjo obdelavo podatkov in njihovo primerjavo.

¹ Kooperativni online bibliografski sistem in servis, Virtualna knjižnica Slovenije.

2 TEORETIČNE OSNOVE

2.1 Opredelitev temeljnih pojmov

2.1.1 Mladostništvo

Mladostništvo ali z drugo besedo *adolescenca*, ki izhaja iz latinske besede *adolescere* in pomeni dozorevati, je doba človekovega razvoja med otroštvom in odraslostjo, ki traja med približno 11.–12. in 22.–24. letom starosti. Zupančičeva (1990, 1997, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2009) obdobje mladostništva deli na tri podobdobja:

1. zgodnje mladostništvo (do približno 14. leta starosti),
2. srednje mladostništvo (do približno 17. ali 18. leta starosti) in
3. pozno mladostništvo (do približno 22. ali 24. leta starosti).

Obdobje adolescence je obdobje silovitih sprememb, tako na telesni kot na čustveni, intelektualni in vedenjski ravni.

Merila opredelitve, kdaj mladostnik stopi v odraslost, se med družbami in posameznimi družbenimi skupinami razlikujejo. Fasick (1994, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2009) predlaga, da to mladostnik lahko doseže z zaključkom izobraževanja, z vstopom na delovno mesto, z ustvaritvijo lastnega doma ali družine. Prestop v obdobje odraslosti je časovno lahko odvisen od pričakovanja posameznikovih staršev in njihovih finančnih zmožnosti. Arnett (1997, Marjanovič Umek in Zupančič, 2009) poudarja posameznikovo individualnost, samostojno odločanje glede osebnih vrednot in prepričanj ter prevzemanje odgovornosti za svoja dejanja.

2.1.2 Razvoj socialno odgovornega vedenja

V tem obdobju se razvija želja posameznika po opravljanju družbeno odgovornih dejavnosti in v družbi sprejemljivega vedenja, kar je pokazatelj osebnostne zrelosti mladostnika. Slediti začne vrednotam, ki so sprejemljive tako zanj kot za družbo, in mu omogočajo, da bo lahko deloval kot zrela odrasla osebnost (Horvat in Magajna, 1987). Osebnostna zrelost posameznika se kaže v spoštovanju soljudi, upoštevanju družbenih norm, vrednot, ciljev in prevzemanju odgovornosti za

druge ljudi. Prav tako začne posameznik načrtovati življenjske cilje in se hkrati kot oseba izpopolnjuje in napreduje (Musek in Pečjak, 1997).

2.1.3 Družabna omrežja

Ker se je spremenil način uporabe interneta s ciljem vse večje komunikacije med ljudmi, je potemtakem dejstvo, da je družabno mreženje (ang. social networking) najhitreje rastoča internetna aktivnost med ljudmi. Povsem nič nenavadnega ni, da rastejo družabna omrežja (spletne skupnosti, spletne aplikacije za komuniciranje) kot po tekočem traku. Ker jih je precej, so spodaj zbrane le nekatere s kratko informacijo o njihovi vsebini oziroma namenu (Klančnik, 2015):

- **Facebook** (objavljanje fotografij, videoposnetkov, pošiljanje sporočil, komuniciranje z drugimi, pogoj registrirani profil);
- **YouTube** (spletna stran za izmenjavo, ogledovanje in pregledovanje videoposnetkov, ki jih je mogoče ocenjevati in komentirati ob predhodni registraciji);
- **Tumblr** (mikro-blogerska platforma, mešanico med blogom in Twitterjem, omogoča objavo multimedijskih in drugih vsebin na kratko);
- **Twitter** (mikro-blogerska stran, preko katere uporabniki objavljajo kratka sporočila (do 140 znakov; t. i. tviti) ter spremljajo, se odzivajo na dejavnosti drugih uporabnikov);
- **Google+** (omogoča selektivno mreženje, torej odkrivati in izmenjavati digitalne vsebine le s posebnimi prijatelji ali z določenimi skupinami prijateljev, združenih v krogih);
- **Ask.FM** (družabna stran, bazira na interakciji vprašanj in odgovorov uporabnikov; možno je nastaviti prepoved anonimnih odgovorov);
- **Pinterest** (ljubiteljem mode, umetnosti, avtomobilskim in drugim entuziastom omogoča možnost pridobiti posebno pozornost skozi njihove najljubše predmete; uporabniki objavijo fotografijo z druge spletne strani v prilagojene »oglasne deske«, dodajo komentarje; lahko spodbudi kreativnost in inspiracije);
- **Flickr** (spletno mesto za hrambo, obdelavo in izmenjavo digitalnih fotografskih in video posnetkov; če je nastavev postavljena na »javno«, jih lahko vidi ves svet);

- **MySpace** (spletna platforma, ki omogoča uporabniku spoznati druge uporabnike; gre za veliko omrežje, z multimedijskimi vsebinami, naprednim urejanjem, ves čas je možno ohranjati stike s svojimi spletnimi prijatelji, najdejo te lahko tudi drugi);
- **Blogger** (aplikacija, ki omogoča kreiranje enostavnih blogov oziroma zapisov, vključno z objavo posnetkov);
- **Skype** (orodje, s katerim je mogoče spletno komuniciranje s prenosom slike, besedila in glasu; možno je tudi komuniciranje preko obstoječih telefonskih števil);
- **Snapchat** (komunikacijska aplikacija s časovno omejitvijo objave fotografskega ali video posnetka, preden ta izgine, kar nastavi uporabnik sam);
- **Kik Messenger** (aplikacija za pošiljanje brezplačnih besedilnih sporočil, brez omejitev, če se uporablja v osnovni obliki);
- **(Facebook) Messenger** (aplikacija, ki omogoča pošiljanje besedilnih, glasovnih sporočil, za pošiljanje fotografskih in video posnetkov ali za klice z njihovih mobilnih naprav);
- **Instagram** (z njim je mogoče zajeti, urejati in izmenjati fotografije in do 15-sekundne video posnetke, tako javno kot v zasebni mreži svojih sledilcev);
- **Viber** (preko njega je možno pošiljati brezplačna besedilna sporočila, fotografije, video sporočila in izvesti telefonske klice do drugih Viber uporabnikov; k sporočilom je mogoče dodati različne dodatke za popestritev komuniciranja);
- **WhatsApp** (omogoča uporabnikom pošiljanje besedilnih, avdio-vizualnih sporočil enemu ali več uporabnikom brez omejitev in stroškov);
- **Vine** (družabna medijska aplikacija, ki omogoča uporabniku da objavlja in si ogleda kratke, do 6-sekundne, video posnetke);
- **MeetMe** (gre za aplikacijo za »zmenkanje« po principu spregovori in spoznaj nove ljudi; a kljub temu vsebuje dodatek za »zadetke« glede na izražanje simpatij do drugih, zahteva pa veliko podatkov o uporabniku);
- **Tinder** (je aplikacija za »zmenkanje« načeloma heteroseksualnih uporabnikov, ki omogoča objavo fotografij in besedilnih sporočil, pri tem pa zajame ljudi v komunikacijo, ki so v določenem radiusu od uporabnika; ko kdo označi fotografijo drugega uporabnika z »lajkom«, aplikacija omogoči povezavo med obema uporabnikoma v neposredno komunikacijo);

- **Grindr** (aplikacija za »zmenkanje«, načeloma za spletne uporabnike iz LGBT skupnosti, deluje po enakem principu kot Tinder);

- **Omele** (gre za spletno klepetalnico in aplikacijo, ki »spravi skupaj« dva neznanca po njunem izboru, ki nato komunicirata v klepetalnici, besedilno ali preko videa).

Iz predstavljenega izhaja, da je vsem tem aplikacijam oziroma spletnim stranem (platformam, portalom) skupno **komuniciranje uporabnikov med seboj ali širše** (množično), pogosto z besedilnimi sporočili, a tudi s fotografskimi in video posnetki. Na tak način komunicirajo tako odrasli kot mladi.

2.1.4 Različni trendi in mladostniki

Med mladostniki in nad njimi (tako v njihovo dobro, kot v njihovo škodo) so opazni različni trendi uporabe elektronskih naprav in spleta (družabna omrežja). Spodaj je naštetih le nekaj teh trendov, ki so v njihovo škodo, kljub temu pa predstavljajo glavnino (zajeti so predvsem v okvir nasilja, [fizične] zlorabe, deviantna ravnanja in nekateri tvegani trendi). (Klančnik, 2015)

Semkaj sodijo:

- **Sekstanje** (*ang. sexting*)²: označuje besedilna, pogosteje pa slikovna sporočila z nazorno seksualno vsebino, ki je med mladimi zelo popularna aktivnost. Takšna sporočila si izmenjujeta običajno dve med seboj emocionalno povezani osebi z namenom spolno vzburiti drugega. Problematično utegne postati, ko med dekletom in fantom oz. partnerjema preneha ljubezensko razmerje, saj prizadeti neredko objavijo gole posnetke drugega na spletu. Sekstanje je možno tudi preko mobilne aplikacije Snapchat in nekaterih drugih (npr. s fotoaparatom).

- **Motivirana spoprijateljitev** (*ang. grooming*): ko odrasli storilec nagovarja otroka oziroma mladostnika k srečanju v živo, pri čemer predhodna komunikacija poteka preko informacijske ali komunikacijske tehnologije (izdaja se za njegovega vrstnika, pod pretvezo, da razume njegove stiske in razočaranja na različnih področjih, nato pa zlorabi njegovo zaupanje), da bi na samem srečanju storilec izvršil nad otrokom ali mladostnikom kakršnokoli spolno zlorabo, vključno s snemanjem golote ali spolnega akta.

² Poleg nekaterih slovenskih terminov je dodan angleški prevod, saj pogosto omenjeni trendi nastajajo v angleško govorečem okolju, od koder se širijo po svetu, tudi v Slovenijo.

- **Izsiljevanje za spolne namene** (*ang. sexual extortion*): gre za prisiljevanje posameznikov k posredovanju svojih golih posnetkov ali k izvajanju različnih spolnih aktivnosti, pri čemer storilec praviloma predhodno pridobi zaupanje svojega spletnega sogovornika ali pa mu že vnaprej zagrozi z objavo intimnih informacij, če posameznik ne bi izpolnil seksualnih zahtev izsiljevalca; slednji utegne dejanja posneti tudi v realnem času, npr. preko skype-a ali z drugimi podobnimi aplikacijami.

- **Spolna zloraba otroka v realnem času** [za plačilo] (*ang. live stream child sexual abuse, live streaming of abuse for payment, live distant child abuse*): lahko je sestavni del prej omenjenega izsiljevalnega procesa, ki pogosto predstavlja tako rekoč organizirano kriminalno aktivnost. Člani kriminalne združbe sprejemajo vnaprejšnja plačila uporabnikov preko spletnih finančnih instrumentov (eBay, Western Union idr.), hkrati pa tudi nadzorujejo internetne dostope do skritih lokacij, kjer se v živo in pred kamerami spolno zlorablja otroke. Ogled teh zlorab je za uporabnike plačljiv. Otroci so bodisi brezdomci ali pa jih njihove obubožane družine oddajo za spolne aktivnosti; ta dejanja se izvršujejo na skritih lokacijah na različnih območjih sveta, tudi znotraj EU (European Cybercrime Centre, Europol, 2015).

- **Internetna samomorilnost**: gre za ravnanje posameznikov, ki se preko spleta dogovorijo za izvršitev samomora, s predhodno najavo, da si želijo škodovati oziroma samopoškodovati. Takšni primeri so znani v družabnem omrežju Ask.FM. Posamezne napovedi (tj. ene osebe) so bile zaznane tako na različnih družabnih omrežjih, forumih ali blogih.

- **Spletno spolno maščevanje** (*ang. revenge porn*), **kibernetsko posilstvo** (*ang. cyber-rape*), tudi **neprostovoljna ali nesporazumna pornografija**, kar pomeni objavo fotografskih ali video posnetkov posameznika ali posameznice, s katerim je bil storilec v zakonski, zunajzakonski, istospolni ali intimni partnerski zvezi, pri tem pa je prizadeti na posnetkih gol, v spolnem aktu ali v drugačnem nesporodnem dejanju s seksualno konotacijo. Objava takšnih posnetkov pomeni obliko maščevanja ali sorodnega nizkotnega ravnanja storilca ob razpadu njune zveze, glavni cilj je ponižanje žrtve.

- **Kibernetsko zalezovanje** (*ang. cyberstalking*): pomeni izrabo interneta oziroma informacijsko komunikacijske tehnologije, zlasti pa družabne spletne strani, mobilne spletne aplikacije in podobna orodja z namenom spremljati gibanje, zadrževanje in delovanje proti posamezniku, kot tudi z namenom nadlegovanja, napadanja ali njegove izsleditve (spletno lociranje, spremljanje posameznika).

- **Lažna [napadalna] identiteta** (*ang. catfish*): predstavlja trend, ko si storilec izdelava lažni spletni profil na nekem družabnem omrežju (npr. Facebook) in se tudi slikovno predstavlja kot povsem druga oseba (npr. atraktivno mlajše dekle) z namenom, da bi spravil v skušnjava nedolžne otroke in

mladostnike ter se z njimi dobil na srečanju. Običajno se tako pretvarjajo storilci spolnih zlorab otrok, potencialni ugrabitelji, zalezovalci, izsiljevalci ipd. Lahko pa namesto samega srečanja, pride do spletnega izsiljevanja za finančne ali materialne koristi (plačilo, da se ne razkrije identiteta otroka, mladostnika, ki se je v spletni komunikaciji pokazal gol, storilec pa je žrtev posnel).

- **Poosebljanje** (*ang. impersonation*) pomeni, da se storilec predstavlja kot žrtev; najpogosteje uporabi žrtvino geslo za dostop do računov in potem v imenu žrtve komunicira na neprimeren, žaljiv način (npr. pošilja sporočila s seksualno vsebino, žali druge v imenu žrtve ipd.), sem sodi tudi sprememba osebnega profila na družabnih omrežjih, ki jo naredi posameznik, ki je žrtvi ukradel geslo ipd. (prav tam).

- **Spletno ustrahovanje, spletno zbadanje oz. spletno medvrstniško nasilje** (*ang. cyberbullying*) je najpogosteje povezano z mladostniki, ki z ali brez posebnega motiva objavljajo in razširjajo vznemirljive, boleče, ponižujoče, napadalne, neresnične in lažne vesti ali slikovno gradivo, ki se s pomočjo spleta zelo hitro razširi med ciljne prejemnike (osebe, ki izpostavljeno žrtev največkrat poznajo), medtem ko za žrtev pomeni brezobzirni napad na njeno intimo in zasebnost ter posledično tudi hud pritisk vrstnikov, zaradi česar lahko žrtev utрпи hude travme, psihično stisko, emocionalno izčrpanost in celo izvrši samomor iz sramu in/ali obupa. Kot druge oblike takšnega ustrahovanja lahko semkaj prištejemo tudi **obrekovanja in razžalitve** (*ang. defamation*), **očrnitev** (*ang. denigration*), **razširjanje laži in/ali zasebnih skrivnosti, odrinjanje** (*ang. expulsion*), **izolacija posameznika** (*ang. social isolation*).

- Z angleško besedo **flaming** se označuje izmenjava nasilnih sporočil preko različnih spletnih forumov, tudi preko družabnih spletnih strani, blogov, klepetalnic, novičarskih skupin in spletnih strani z video vsebinami. Nasilneži izkoriščajo možnosti (domnevne) anonimnosti na internetu, da bi vznemirjali, žalili in/ali ustražovali druge. To dejanje lahko postane tudi del **spletnega ustrahovanja** (*ang. cyberbullying*).

- Z angleškim izrazom **trolling** se označuje namensko, zvito in prebrisano spodbujanje drugega uporabnika, da v dialogu preko spleta doseže v njem bes, jezo in ogorčenje (jih spravijo ob pamet). Bistvena elementa trollinga sta, da uporabnik prepriča svojo žrtev, da bodisi resnično verjame v to, kar nekdo sporoča (najsaj bo še tako nezaslišano), bodisi svoji žrtvi pod pretvezo resnične pomoči poda zlonamerne inštrukcije. Če ne pride do takšne reakcije žrtve, potem ni prišlo do trollinga. Zgolj izmenjava psovok, kletvic, žalitev ali izvajanje smetenja (*ang. spam*) ne pomeni trollinga. Ta dejanja so pogosta v družabnem omrežju Omegle.

- Po angleško **Happy slapping** ali t.i. **klofutanje za zabavo** je oblika nasilja, ki se izvaja tako, da znano ali neznano osebo storilec na hitro napade, udari, oklofuta oz. mu na fizičen način prizadene bolečino, medtem ko s storilec to dejanje posname z elektronsko napravo (npr. mobilni telefon). Po dejanju, ki je praviloma kratkotrajno, storilci zbežijo in video posnetek objavijo na spletu, običajno na družabnih omrežjih z video vsebinami (YouTube, MySpace idr.) ali razpošljejo kar s spletnimi aplikacijami za komuniciranje preko mobilnih telefonov (Viber, WhatsApp, FB Messenger idr.). Takšni napadi načeloma niso vnaprej sistematično načrtovani, so pa posnetki z vidika storilcev namenjeni izmenjavi za zabavo.

- **Gradiva spolnega izkoriščanja otrok** (*ang. child sexual exploitation material, okr. CSEM*), trenutno bolj poznano kot **otročka pornografija** (*ang. child pornography*), pomeni vsakršno obliko upodobitve, dokumentiranja, snemanja ali drugačne izdelave gradiva, na katerih so prikazane ali nazorno (p)opisani posegi v spolno nedotakljivost oseb, mlajših od 18 let (otroci, mladoletne osebe). Ta gradiva so večinoma prikazana kot slikovni ali video posnetki, lahko pa so tudi v besedilni, zvočni ali kakšni drugi obliki. Posegi v spolno nedotakljivost otrok oz. mladoletnih oseb so razvidni kot seksualno nazorno poziranje, oralna, vaginalna ali analna penetracija delov telesa ali predmetov, različna druga spolna dejanja, zoofilija, bestialnost ipd., pri čemer je bistven element izdelave gradiva upodobitev, dokumentiranje in snemanje.

- **Izmenjava, razširjanje** (*ang. distribution, dissemination*) posnetkov spolnega izkoriščanja otrok ali izmenjava posnetkov spolnih zlorab otrok preko interneta niti ni več (le) trend, je že kar stalnica storilcev različnih kategorij, s katero se ukvarjajo številne preiskovalne agencije, policije, nevladne organizacije po vsem svetu, vključno z Europolom, Interpolom in Eurojustom. To dejanje pomeni, da si različni storilci izmenjujejo posnetke teh otrok, katerih spolna nedotakljivost je bila prizadeta, hkrati pa so vse pogosteje udeleženi pri njihovem izdelovanju (= izvrševanju spolnih zlorab).

- **Izziv rezanja** (*ang. cutting challenge*): Tompkins (2015), ki povzema psihologa Gregoryja Jantza, navaja, da gre za nevaren trend, ki ni toliko povezan s čustvi, stresom ali tesnobo, kot je bila poznana v preteklosti; je bolj simbol pripadnosti skupini vrstnikov, ki se med seboj poznajo, kar lahko pomeni tudi občutek identitete. Avtor navaja, da se mladostniki tako porežejo po rokah ali nogah, fotografirajo ureznine, posnetke pa objavijo na družabnih omrežjih, npr. na Facebooku, ali pa jih zgolj pokažejo svojim vrstnikom (prav tam).

2.1.5 Država in varna raba interneta

Državni projekti v RS Sloveniji.

- Projekt SAFE-SI je točka osveščanja o varni rabi interneta v Sloveniji. Projekt, ki ga izvajajo Fakulteta za družbene vede, ARNES in Zveza potrošnikov Slovenije, sodi v program varnejši internet, financiran s strani Evropske komisije. Namenjena je otrokom, mladostnikom, staršem in učiteljem. Aktivnosti osveščanja temeljijo na sledečih temah: zasebnost in varnost na internetu, škodljive, nelegalne vsebine, avtorsko pravo, tehnični vidiki zaščite na spletu.
- SPLETNO-OKO.SI je slovenska spletna prijavnica točka, kjer lahko vsak anonimno prijavi otroško pornografijo in sovražni govor na internetu. Spletno-oko.si deluje v okviru humanitarnega programa Varnejši internet plus in organizacije INHOPE. Kot člani svetovalnega telesa pri projektu sodelujejo tudi Vrhovno državno tožilstvo Slovenije in Policija ter predstavniki medijev in ostalih organizacij, ki aktivno delujejo na področju varovanja pravic otrok.
- Projekt NasvetZaNet je telefon za otroke in mladostnike, med 10. in 18. letom, ki pri uporabi interneta naletijo na neprimerne, neželene in nevarne vsebine. Projekt Nasvetzanet je namenjen otrokom (in staršem), ki iščejo pomoč ali informacije. Njihovi svetovalci vedo pojasniti, kako se zavarovati pred spletnim nadlegovanjem (ang. grooming) ali spletnim nasiljem (ang. cyberbullying), kaj narediti, če naletite na spletne vsebine, ki vas vznemirijo ali kako ravnati v primeru neprijetne izkušnje pri uporabi interneta.
- SI-CERT (Slovenian Computer Emergency Response Team) je center za posredovanje pri internetnih incidentih, ki koordinira obveščanje in reševanje varnostnih problemov v računalniških omrežjih v Sloveniji. SI-CERT obravnava varnostne incidente, tj. obvestila o zlorabah, okužbah in vdorih v računalniške sisteme.

(http://student.pfmb.uni-mb.si/~dkorpar/e-prirocnik/drzava_projekti.html)

2.1.6 10 nasvetov za varno rabo interneta

Tukaj je nekaj nasvetov, ki se jih je dobro držati, kadar uporabljamo internet ali mobilnik: doma, v šoli in pri prijateljih. Povzete so po spletni strani safe.si.

1. **Vedno uporabljaj vzdevek**, ne pravega imena, ko klepetaš na internetu.
2. **Ne srečuj se z neznanci s spleta** (tudi če se ti zdijo v virtualnem svetu tvoji prijatelji)
3. **Gesla so skrivnost!** pogosto jih spreminjaj.
4. **Spoštuj spletno etiko oz. bonton!** česar ne želiš, da drugi storijo tebi, tudi ti ne naredi drugim.
5. **Nadlegovanje prek interneta ali mobilnega telefona je nedopustno.** Staršem povej, če te kdo nadleguje prek spleta ali če naletiš na neprimerno vsebino.
6. **Ne odpiraj pošte in priponek od neznancev!** Če naletiš na kaj čudnega na internetu, takoj povej staršem!
7. **Uporabljalj antivirusni program in požarni zid**, ko brskaš po spletu.
8. **Na spletu ne izdajaj svojih osebnih podatkov**, niti podatkov svojih staršev, ne objavljalj svojih zasebnih fotografij, niti fotografij svojih prijateljev.
9. **Z uporabo interneta ne pretiravaj.**
10. **Z interneta ne prepisuj**, vedno navedi vir in avtorja. Preveri tudi druge vire (knjige ...) in ne verjemi, da je vse, kar piše na internetu, tudi res.

(<http://otroci.safe.si/top-10-nasvetov>)

2.1.7 Zasvojenost z internetom

Internetno zasvojenost lahko opišemo kot impulzivno kontrolno motnjo, ki je zelo podobna zasvojenosti z igrami na srečo (hazarderstvo), motnjam hranjenja in alkoholizmu. Posameznik preživi preveč časa pred računalnikom in se tem aktivnostim ne more odpovedati. Večji potencial za zasvojenost ima uporaba interneta, ki je usmerjena v navezovanje stikov ali vzpostavljanje (nadomestnih) odnosov; manjšega pa uprava interneta za iskanje informacij. (Kovačič, M. (et al.), 2008, str. 53)

Znaki zasvojenosti:

- **prezaposlenost** z internetom;
- uporaba interneta ali igranje igrice **preko vseh časovnih norm** (bedenje dolgo v noč);
- **nervoza, slaba volja, depresija in razdražljivost**, ko je potrebno prekiniti internetno povezavo;
- **laganje staršem, prijateljem** in ostalim o času, ki ga preživijo »on-line« oz. ob igranju igrice;
- **poslabšanje šolskega uspeha** zaradi pretirane navezanosti na virtualni svet;

- **izguba interesa za druženje** s prijatelji v »resničnem svetu«;
- ponavljajoči, **neuspešen trud za nadzor** nad uporabo interneta oz igranja igrvic in nezmožnost prenehanja;
- uporaba novih tehnologij kot sredstvo **pobega pred problemi** ali za sproščanje različnih negativnih občutkov (občutek nemoči, krivde, strahu ali depresije);
- **fizične težave**: neprespanost, rdeče oči, poslabšanje vida, SMS palec, pomanjkanje gibanja.

3 OSREDNJI DEL

3.1 Predstavitev raziskovalnih rezultatov

3.1.1 Vzorec anketirancev

V raziskavo smo vključili 399 učencev od 5. do 9. razreda Osnovne šole Hudinja, OŠ Frankolovo in OŠ Dramlje. Čeprav smo razdelil 415 vprašalnikov, smo jih morali 16 izločiti, ker niso bili v celoti izpolnjeni ali pa so bili izpolnjeni nepravilno. Od tega je bilo 195 učenek in 204 učenci. Razlika v številu deklic in dečkov je zelo majhna, kar nama je omogočalo še lažjo primerjavo rezultatov.

Tabela 1: Število anketiranih

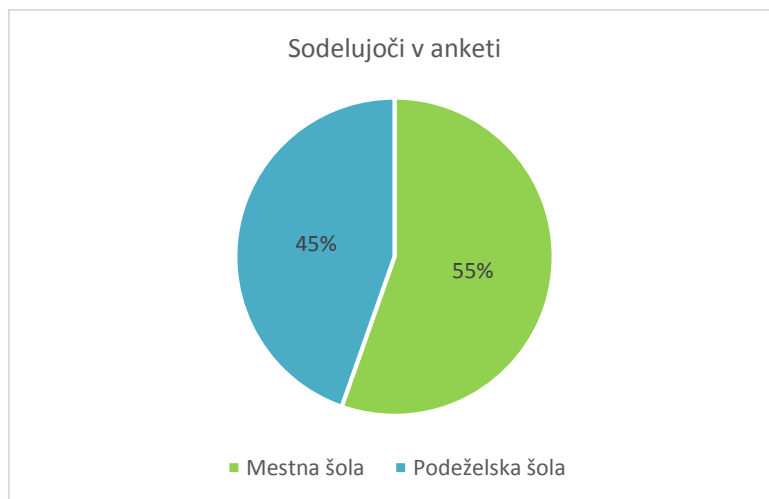
SPOL	Število učencev	%
dečki	204	51
deklice	195	49
Skupaj	399	100

Graf 1: Število anketiranih

Tabela 2: Število anketiranih glede na tip šole

Tip šole	Število učencev
Mestna šola	221
Podeželska šola	178

Graf 2: Število anketiranih glede na tip šole

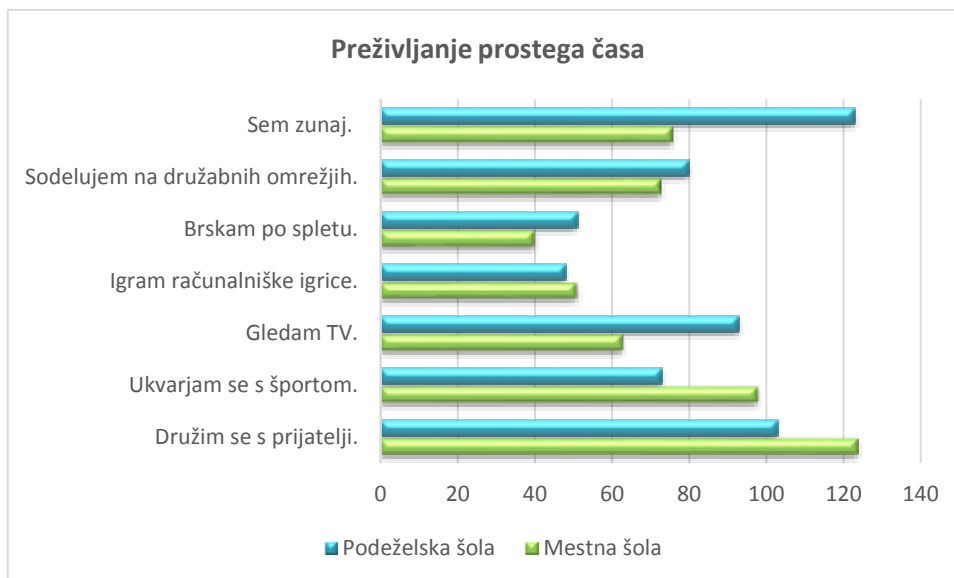
V naši raziskavi je sodelovalo 49 % (195) deklic in 51 % (204) dečkov. Od tega 55 % učencev predstavlja mestno šolo in 45 % podeželsko šolo.

3.1.2 Rezultati statistične obdelave podatkov

1. Na kakšen način preživljaš prosti čas?

Tabela 3: Preživljanje prostega časa

	Mestna šola	Podeželska šola
Družim se s prijatelji.	124	103
Ukvarjam se s športom.	98	73
Gledam TV.	63	93
Igram računalniške igrice.	51	48
Brskam po spletu.	40	51
Sodelujem na družabnih omrežjih.	73	80
Sem zunaj.	76	123

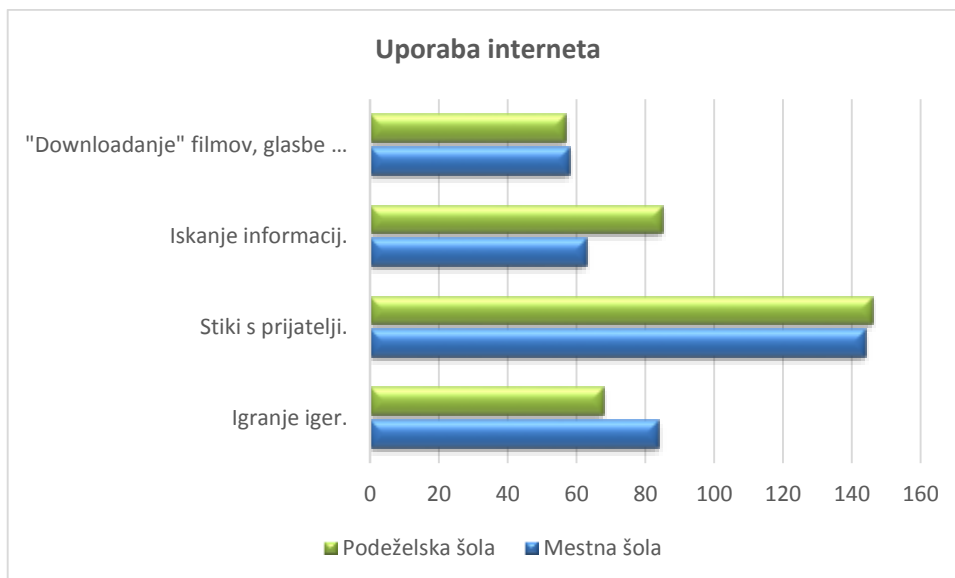
Graf 3: Preživljanje prostega časa

Iz Grafa 3 je razvidno, da največ otrok iz podeželskih šol prosti čas preživi na prostem, medtem ko se učenci mestne šole največ svojega prostega časa družijo s prijatelji. Tu sicer ne vemo, kje se družijo in na kakšen način, vendar lahko iz vseh ostalih možnih ponujenih odgovorov sklepamo, da to preživljanje prostega časa ni za računalnikom. Kljub vsemu pa kar veliko otrok prosti čas preživi tako, da sodeluje na družabnih omrežjih ali gledajo televizijo. Presenetljiv je podatek, da najmanj otrok igra računalniške igrice.

2. Za kaj uporabljaj internet oziroma telefon?

Tabela 4: Namen uporabe interneta

	Mestna šola	Podeželska šola
Igranje iger.	84	68
Stiki s prijatelji.	144	146
Iskanje informacij.	63	85
"Downloadanje" filmov, glasbe ...	58	57

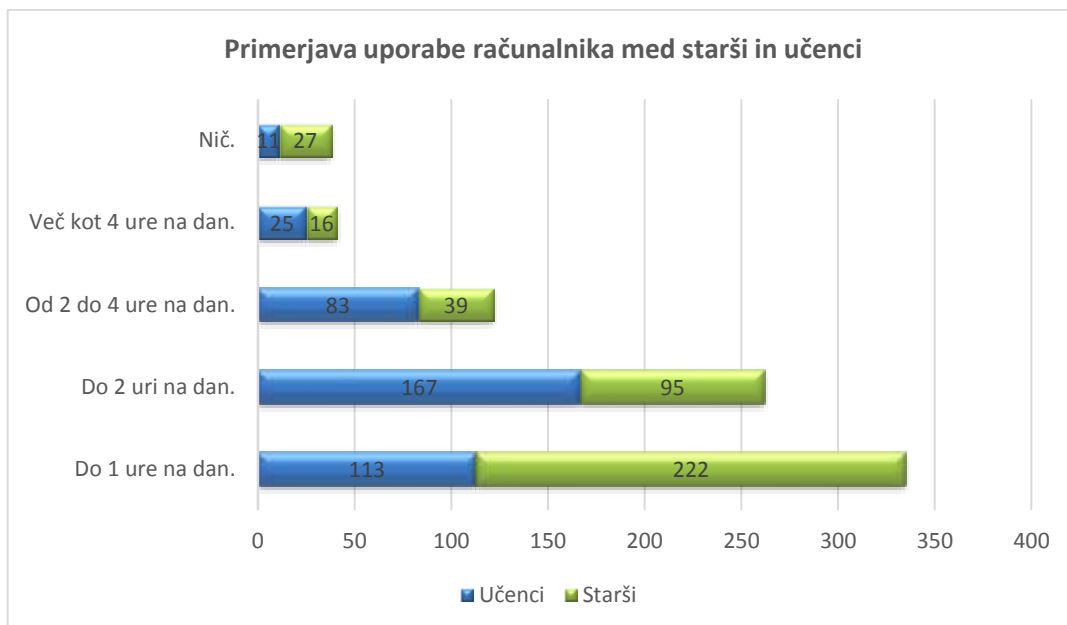
Graf 4: Namen uporabe interneta

Namembnost interneta nam kaže Graf 4, kjer lahko vidimo, da učenci tako mestne kot obeh podeželskih šol (41 %) internet največ uporabljajo za stike s prijatelji. 24 % učencev podeželskih šol uporablja internet za iskanje informacij, medtem ko isti delež učencev mestne šole internet uporablja za igranje računalniških iger. Skoraj enak delež učencev obeh vrst šol (17 %) pa internet uporablja za »downloadanje« filmov in glasbe.

3. Koliko prostega časa preživiš na internetu?/Koliko ur v prostem času tvoji starši preživijo za računalnikom?

Tabela 5: Primerjava količine časa na internetu med učenci in starši

	Učenci	Starši
Do 1 ure na dan.	113	222
Do 2 uri na dan.	167	95
Od 2 do 4 ure na dan.	83	39
Več kot 4 ure na dan.	25	16
Nič.	11	27

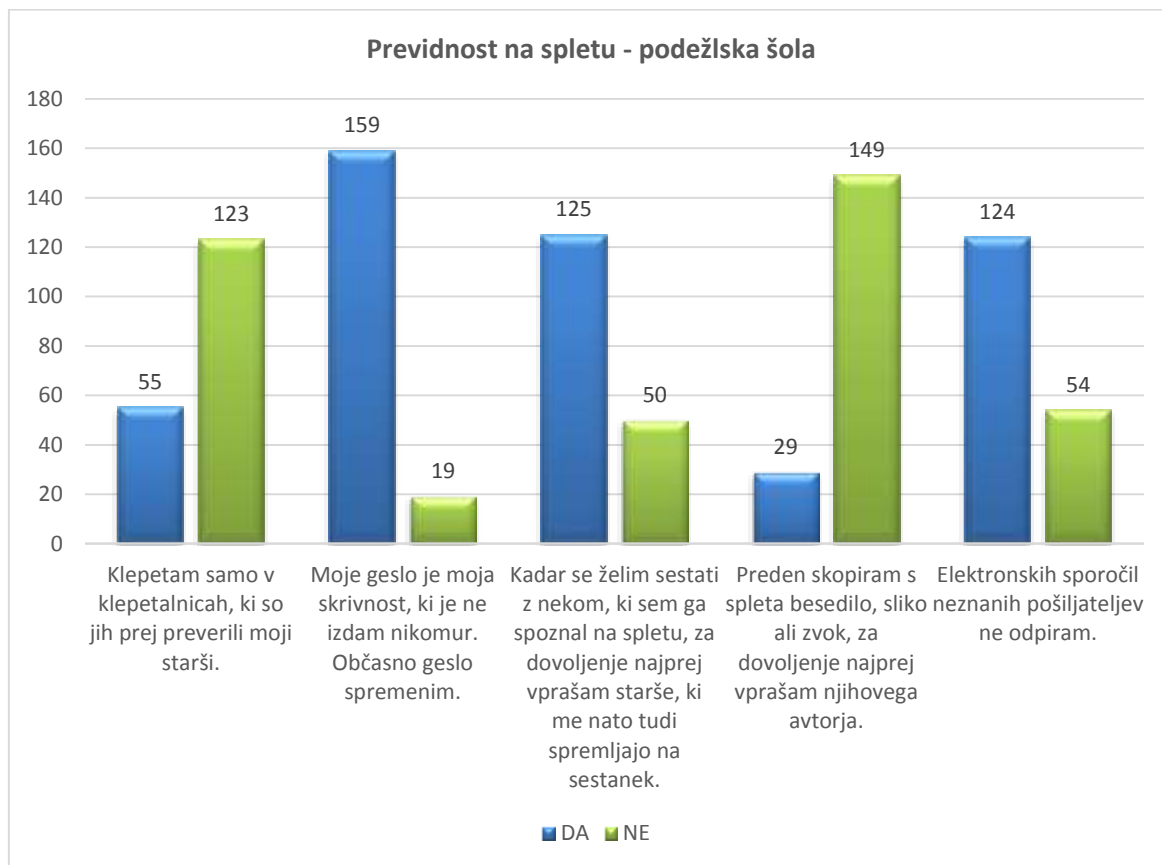
Graf 5: Primerjava količine časa na internetu med učenci in starši

Ker nas je zanimalo, ali sta čas, ki ga preživijo na internetu starši in otroci, primerljiv, smo tovrstne podatke prikazali v Grafu 5. Ta nam lepo kaže, da učenci preživijo veliko več časa na dan na računalniku tako kot njihovi starši. Gledano v celoti so otroci več časa na računalnikih; največja razlika se kaže v času od 2 do 4 ure dnevno. Največje razhajanje med časom pa je do 1 ure na dan, kjer so starši v prednosti.

4. Previdnost na spletu

Tabela 6: Previdnost na spletu – podeželska šola

TRDITEV	DA	NE
Klepetam samo v klepetalnicah, ki so jih prej preverili moji starši.	55	123
Moje geslo je moja skrivnost, ki je ne izdam nikomur. Občasno geslo spremenim.	159	19
Kadar se želim sestati z nekom, ki sem ga spoznal na spletu, za dovoljenje najprej vprašam starše, ki me nato tudi spremljajo na sestanek.	125	50
Preden skopiram s spleta besedilo, sliko ali zvok, za dovoljenje najprej vprašam njihovega avtorja.	29	149
Elektronskih sporočil neznanih pošiljateljev ne odpiram.	124	54

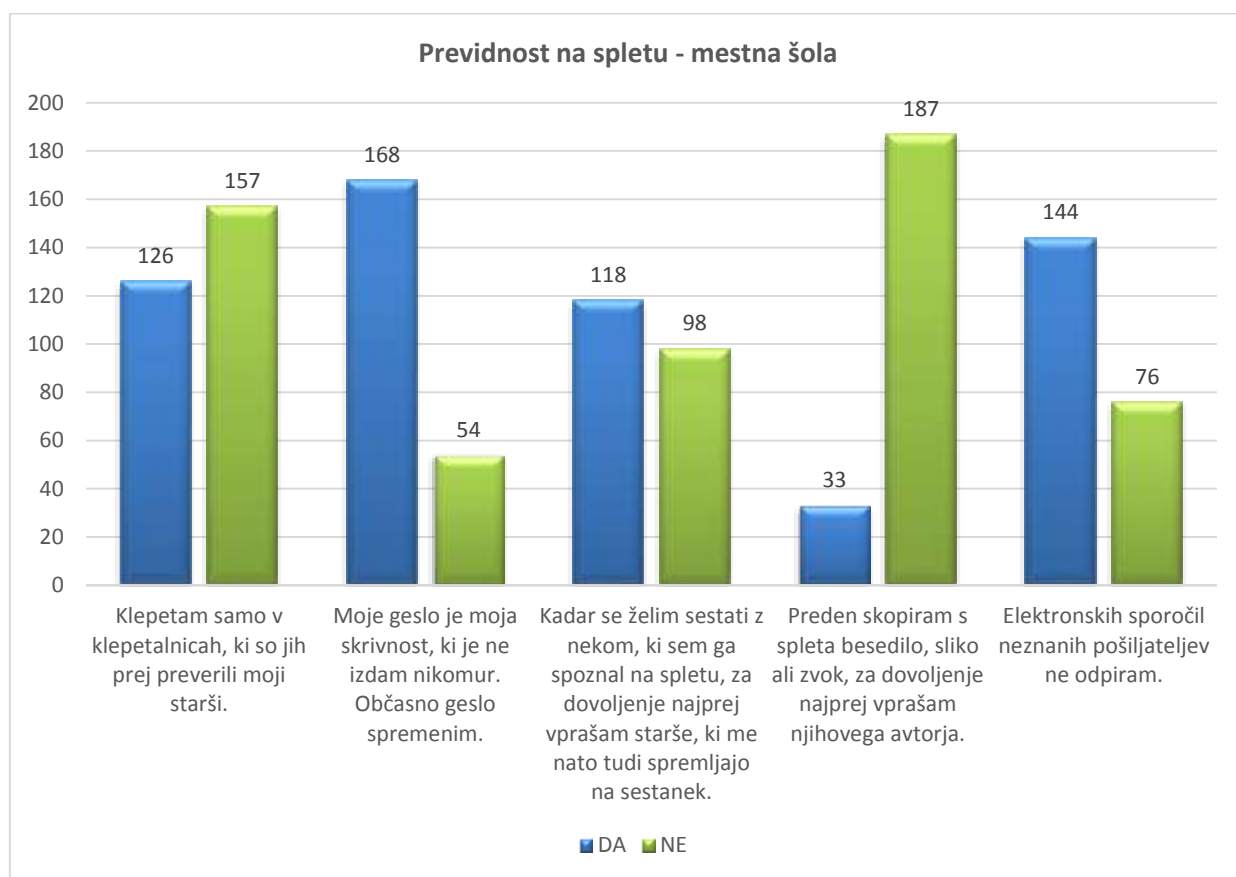

Graf 6: Previdnost na spletu – podežlska šola

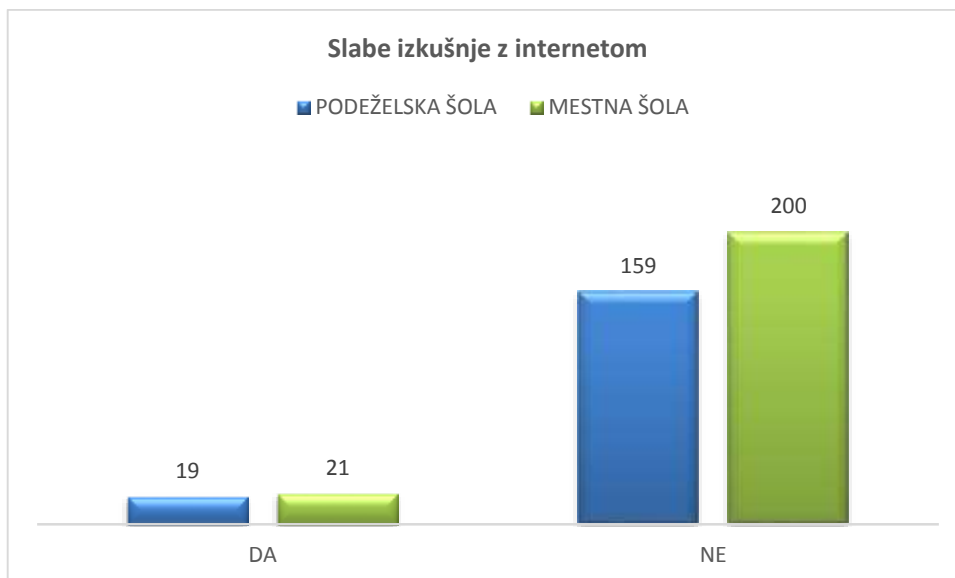
Če pogledamo, kako so na spletu previdni učenci podežlskih šol, lahko iz Grafa 6 razberemo, da so pri določenih segmentih bolj, pri nekaterih pa manj pazljivi. Največ učencev (159) svoje geslo skriva le zase in ga občasno spremenijo, pred srečanji z neznanimi prijatelji s spleta se učenci (125) pogovorijo s starši in v skoraj enakem številu (124) ne odpirajo elektronskih sporočil neznanih pošiljateljev. Manj previdni pa so učenci pri avtorskih pravicah, saj jih 149 ne povpraša o dovoljenju kopiranja kakršnegakoli besedila s spleta, prav tako pa niso previdni pri spletnih klepetalnicah, kjer starši očitno nimajo nadzora nad tovrstnimi družjenji.

Tabela 7: Previdnost na spletu – mestna šola

TRDITEV	DA	NE
Klepetam samo v klepetalnicah, ki so jih prej preverili moji starši.	126	157
Moje geslo je moja skrivnost, ki je ne izdam nikomur. Občasno geslo spremenim.	168	54
Kadar se želim sestati z nekom, ki sem ga spoznal na spletu, za dovoljenje najprej vprašam starše, ki me nato tudi spremljajo na sestanek.	118	98
Preden skopiram s spleta besedilo, sliko ali zvok, za dovoljenje najprej vprašam njihovega avtorja.	33	187
Elektronskih sporočil neznanih pošiljateljev ne odpiram.	144	76

Graf 7: Previdnost na spletu – mestna šola

Graf 8: Slabe izkušnje z internetom

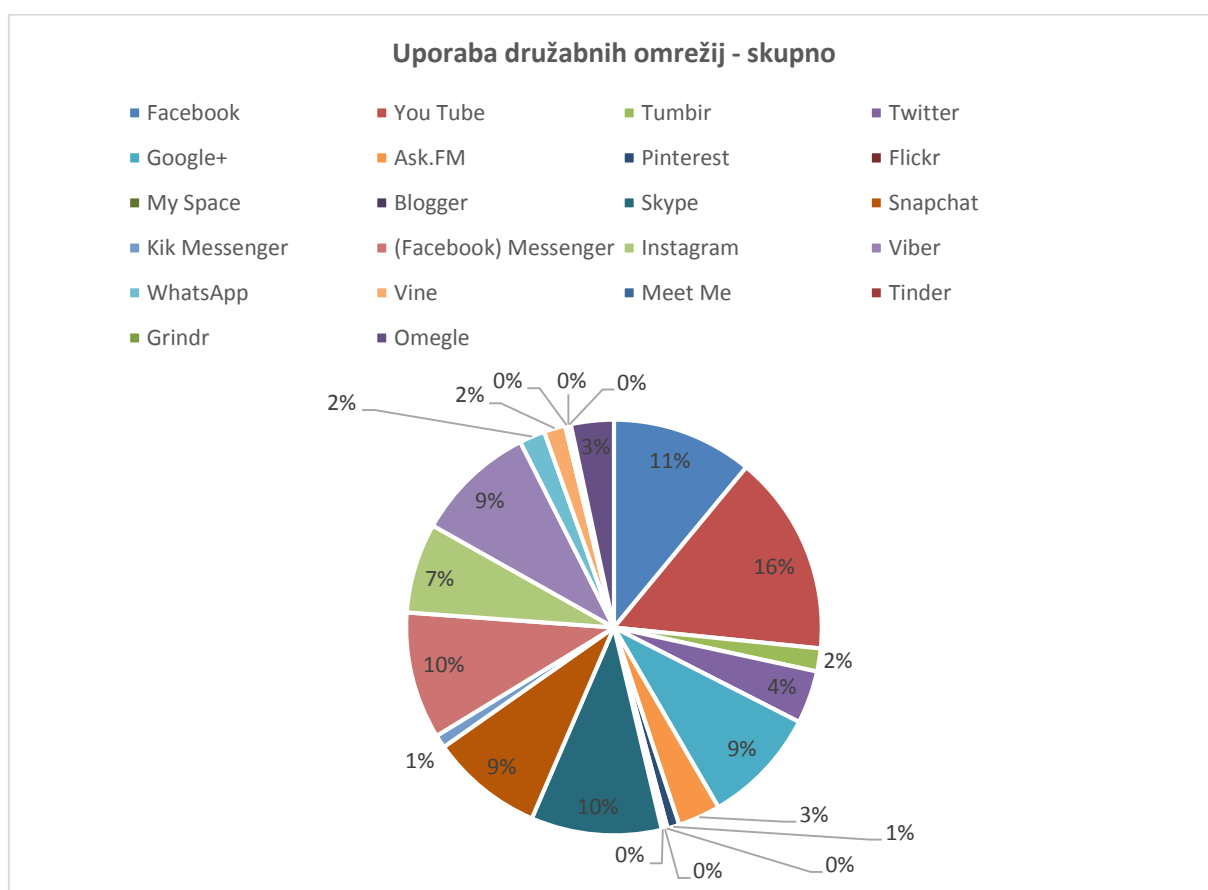
Če primerjamo previdnost na spletu učencev mestne šole z rezultati ankete učencev podeželskih šol, lahko primerjamo Grafa 6 in 7. Ugotovimo lahko, da so si rezultati podobni v njihovem deležu. Malo večja razlika v deležu učencev mestne šole v primerjavi s podeželskima je v previdnosti v spletnih klepetalnicah, kjer imajo starši mestnih šol večji nadzor. Posledica previdnosti na internetu pa je tudi rezultat, ki nam ga daje Graf 8, ki kaže, da večina učencev z internetom ni imela slabih izkušenj.

5. Uporaba družabnih omrežij

Tabela 8: Uporaba družabnih omrežij

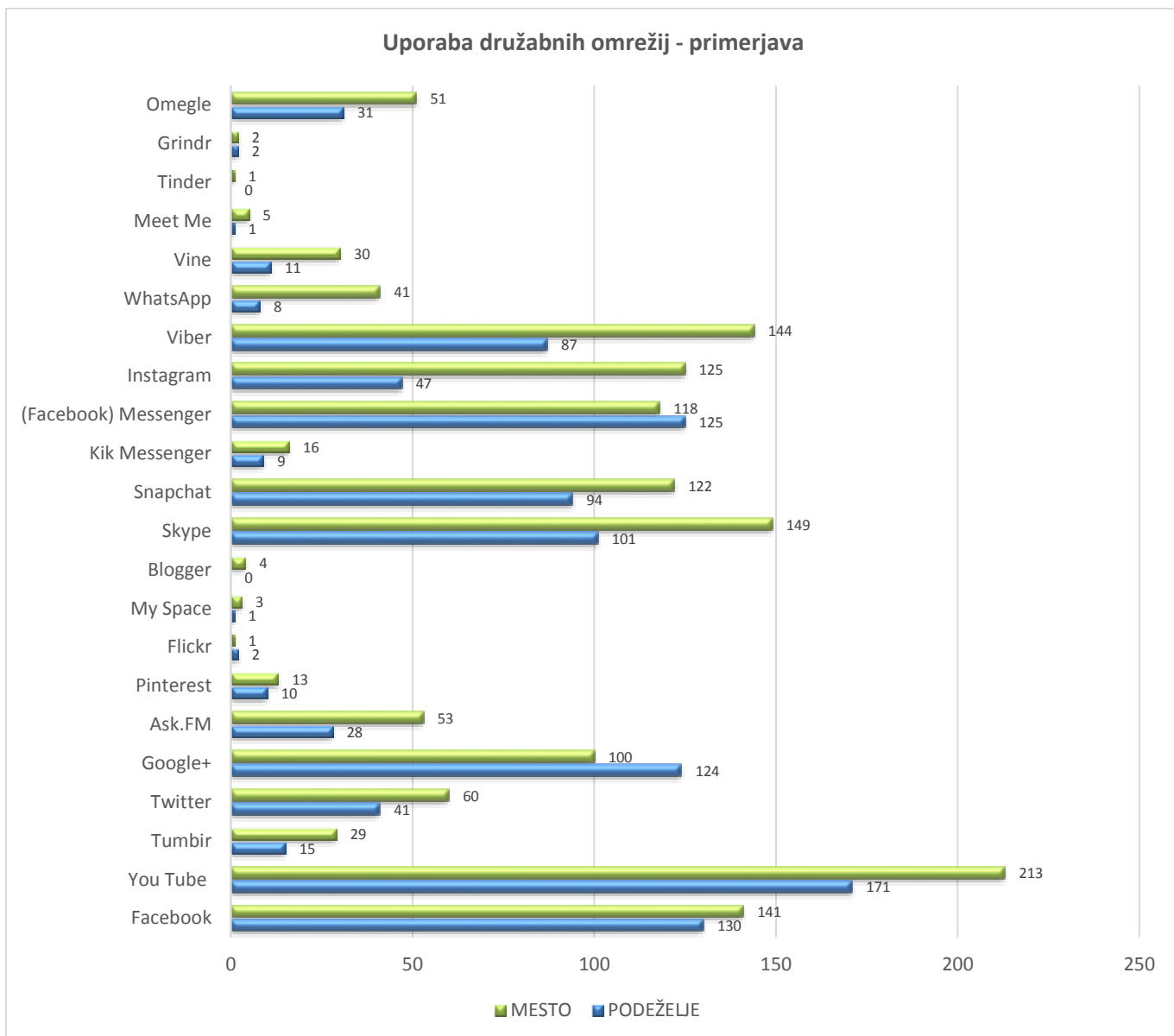
	PODEŽELJE	MESTO
Facebook	130	141
You Tube	171	213
Tumbir	15	29
Twitter	41	60
Google+	124	100
Ask.FM	28	53
Pinterest	10	13
Flickr	2	1
My Space	1	3
Blogger	0	4
Skype	101	149
Snapchat	94	122
Kik Messenger	9	16
(Facebook) Messenger	125	118
Instagram	47	125
Viber	87	144

WhatsApp	8	41
Vine	11	30
Meet Me	1	5
Tinder	0	1
Grindr	2	2
Omegle	31	51

Graf 9: Uporaba družabnih omrežij – skupno

Graf 9 nam kaže uporabo spletnih družabnih omrežij. Če gledamo skupno rezultate ankete, lahko vidimo, da največ otrok uporablja You Tube (16 %), Facebook (11 %), Skype in Facebook Messenger (10 %), Snapchat, Viber in Google+ (9 %), Instagram (7 %). Sploh pa učenci ne uporabljajo Blogger, My Space, Flickr, Grindr, Tinder in Meet Me.

Graf 10: Uporaba družabnih omrežij – primerjava

Vsekakor pa nam Graf 10 kaže, da učenci pri uporabi mestnih šol prednjačijo pri uporabi posameznih družabnih omrežij. Zanimivo je, da je med učenci podeželskih šol bolj priljubljen Facebook Masenger kot pri učencih mestne šole.

4 DISKUSIJA

Glavni cilj naše raziskovalne naloge je bil ugotoviti, kako se učenci mestne in dveh podeželskih šol srečujejo s pastmi, ki jim jih postavlja internet. Tako smo že pri analizi posameznih anketnih vprašanj izpostavili nekatere ugotovitve, vendarle pa smo si na začetku našega raziskovalnega dela postavili štiri ključna vprašanja in jih podkrepili s štirimi hipotezami.

Tako smo v prvi hipotezi postavili trditev, da večina otrok iz mestnih šol preživlja prosti čas ob računalniku, medtem ko otroci s podeželja več časa preživijo na prostem in se družijo s prijatelji. To hipotezo moramo ovreči, saj nam je naša raziskava pokazala, da kljub vsemu večina učencev preživi največ časa s prijatelji. Tako največji delež učencev podeželskih šol preživi prosti čas na prostem, medtem ko se učenci mestnih šol največ svojega prostega časa družijo s prijatelji. Omenjeni rezultat nas veseli, saj velikokrat poslušamo in beremo, da je današnja mladina neprestano za računalniki in se premalo giblje, zato so posledično prekomerno težki, njihova koncentracija je zelo slaba, postajajo vse bolj zaprti vase in podobno. Vendarle pa je nadaljnja analiza naših rezultatov pri omenjeni hipotezi pokazala, da učenci veliko časa preživijo za računalnikom oziroma komunicirajo s prijatelji preko spletnih družabnih omrežij. Nekoliko pa izstopa podatek, da se več učencev mestne šole ukvarja z določenim športom. To lahko upravičimo morda tudi s tem, da imajo le-ti večje možnosti za treniranje kakršnegakoli športa, njihovi klubi so jim prostorsko bližje, zato se tudi starši prej odločijo za vpis v nek šport kot pa starši učencev podeželskih šol, saj s tem veliko časa porabijo že za sam prevoz.

Drugo področje naše raziskave je bilo vprašanje, čemu (s katerim namenom) učenci, tako mestne kot podeželskih šol, uporabljajo internet. Tako smo v naši drugi hipotezi trdili, da največ učencev iz mestnih in podeželskih šol uporabljajo računalnik (internet) za stike s prijatelji (družabna omrežja). To hipotezo lahko z gotovostjo potrdimo, saj nam je raziskava dala jasne podatke, da učenci tako mestne kot obeh podeželskih šol (41 %) internet največ uporabljajo za stike s prijatelji. Potrditev omenjene hipoteze nas ni presenetila, saj je danes trend, da mladi s svojimi prijatelji nenehno klepetajo v najrazličnejših klepetalnicah ali se poslužujejo katere druge oblike medsebojne komunikacije, preko katerih drugih družabnih omrežij. Ko smo se spraševali, kje tiči vzrok za tovrstno komuniciranje, smo prišli do zaključka, da je ta najverjetneje vzrok v pomanjkanju prostega časa, ki ga imajo mladi danes na voljo. Preden pridejo učenci iz šole, opravijo domačo nalogo, se učijo, obišejo kakšno izvenšolsko dejavnost, je dneva velikokrat prehitro konec. Zato je njim najlažja oblika sprostitve in hitri klepet s prijatelji ravno s pomočjo družabnih omrežij. To seveda prinaša nekatere slabe posledice, saj je pristen stik s človekom nekaj čisto drugega kot virtualno pogovarjanje med ljudmi.

Tretje področje naše raziskovalne naloge je bil čas, ki ga učenci sploh preživijo za računalniki. Ob tem smo si postavili tudi vprašanje, ali je čas, ki ga učenci preživijo na računalniku, primerljiv s časom njihovih staršev. Tako smo trdili, da je ta čas primerljiv. Tretjo hipotezo lahko delno potrdimo in delno ovzremo, saj gledano v celoti učenci preživijo več časa za računalniki, kajti Graf 5 je pokazal, da največ učencev preživi na računalniku od 2 do 4 ure na dan. V primerjavi z njihovimi starši pa le-ti preživijo na računalniku največkrat do 1 ure na dan, kar je povezano z njihovo službo. Da utemeljimo našo trditev, da smo omenjeno hipotezo delno tudi potrdili, moramo pojasniti, da tudi starši preveč časa namenijo spletu. Danes se tudi starši poslužujejo spletnih klepetalnic in drugih načinov spletnega komuniciranja, kar bi lahko prav gotovo opustili, saj so zgled svojim otrokom. Namesto tega bi lahko z

otroki sodelovali v kakšnih drugačnih oblikah druženja, npr. družabnih didaktičnih igrach, skupinskem športnem udejstvovanju ali kakršnemkoli skupnem druženju. Zato smo mnenja, da če bi se starši manj posluževali interneta in imeli večji nadzor nad otroki, bi tudi otroci imeli manj možnosti za poseganje po takšnih zaposlitvah in druženjih.

Naša zadnja hipoteza se je glasila, da so učenci iz mestnih šol bolj previdni pri uporabi interneta (klepetalnice, družabna omrežja, shranjevanju gesel) kot učenci iz podeželskih šol. To smo trdili zato, ker smo predpostavljali, da imajo učenci v mestni šoli z najrazličnejšimi pastmi interneta večje izkušnje kot otroci s podeželja. Že v samem začetku smo se zmotili, ker naša predpostavka o večjih slabih izkušnjah mestnih učencev ne vzdrži, kar nam lepo kaže Graf 9. Iz njega je namreč razvidno, da je število otrok, ki so imeli na internetu slabe izkušnje, med obema šolama skoraj identično. Zato moramo svojo zadnjo hipotezo ovreči. Vsi učenci obeh vrst šol so dokaj previdni pri uporabi spletnih načinov komuniciranja, tako pri uporabi gesel kot tudi pri navezovanju stikov z neznanimi ljudmi. Verjetno se tu že kažejo rezultati nekajletnih prizadevanj o uzaveščenosti varne rabe interneta, ki nam jih ponujajo različni spletni portali, šole in projekti.

Za konec, čeprav to ni bil predmet naše raziskave, pa nas je zanimalo, katerih družabnih omrežij se mladi obeh šol najbolj poslužujejo. Rezultati so bili sledeči: največ otrok uporablja You Tube (16 %), Facebook (11 %), Skype in Facebook Messenger (10 %), Snapchat, Viber in Google+ (9 %), Instagram (7 %). Sploh pa učenci ne uporabljajo Blogger, My Space, Flickr, Grindr, Tinder in Meet Me.

5 ZAKLJUČEK

Nepravilna ali nepremišljena uporaba interneta ima lahko v skrajni fazi tudi katastrofalne posledice, ki niso povezane zgolj z izgubo podatkov ali okvaro računalnika, temveč tudi s težkimi psihičnimi posledicami uporabnikov. Še posebej so vsem čerem in nevarnostim pri brskanju po spletu in pri uporabi ostalih storitev, kot so klepetalnice, e-pošta in novičarske skupine, izpostavljeni otroci in mladostniki, ki veljajo zaradi svoje nepremišljenosti, radovednosti, neizkušenosti in naivnosti za najbolj ogroženo in ranljivo skupino internetnih uporabnikov.

Zato nas je v naši raziskovalni nalogi zanimalo, kako se s temi problemi srečujejo osnovnošolci dveh tipov osnovnih šol – mestne in dveh podeželskih. Na vzorcu 399 osnovnošolcev od 5. do 9. razreda, od tega 221 iz mestne šole in 178 iz dveh podeželskih šol, smo ugotovili, da so vsi učenci dokaj uzaveščeni o varni rabi interneta, tako da naše predpostavke, da imajo nekoliko večje težave učenci podeželskih šol, niso pravilne. V samem začetku smo ugotovili, da največji delež učencev podeželskih šol preživi prosti čas na prostem, medtem ko se učenci mestne šole največ svojega prostega časa družijo s prijatelji. Pričakovali smo, da bodo učenci mestne šole bolj aktivni za računalnikom in brskanjem po spletu. Uporaba interneta vseh učencev pa je namenjena večinoma uporabi družabnih omrežij, kar smo pravilno predvideli. Učenci več časa preživijo ob računalnikih kot njihovi starši, saj je raziskava pokazala, da se največ otrok zadržuje ob njem kar 2 do 4 ure na dan. Prav tako pa ni razlik v varni rabi interneta, če primerjamo obe vrsti osnovnih šol in njihove učence.

Ob našem raziskovanju in prebiranju literature na to temo smo spoznali, da se tako država kot tudi posamezne organizacije, šole in posamezniki intenzivno ukvarjajo z uzaveščenostjo o varni rabi interneta. To je vsekakor dobrodošlo, saj se mladi sploh ne zavedamo, v kakšne težave, ki so lahko tudi življenjsko pomembne, lahko zapademo, samo če naredimo en nepravilni klik na spletu.

Ob debati, ki se je razvila v okviru šolskega parlamenta na temo pasti mladostništva, kjer je bila ena od osrednjih tem tudi pasti interneta, smo spoznali različne resnične zgodbe naših sovrstnikov, ki so nas močno pretresle, zato je ključnega pomena, da smo pri rabi interneta vedno bolj pazljivi, pazimo na svojo identiteto in komuniciramo samo s tistimi, ki jih res poznamo. Pogosto sploh ne gre za to, da bi mladi sami iskali nevarnosti, ki jim jih ponuja internet, temveč gre za pojavna okna, ki se ponujajo z vsemi vrstami vsebin, velikokrat usodno nevarnih. V omenjeni debati nam je ostal v spominu stavek, ki nam ga je podala mentorica, ko je rekla: »Otroci, vsak obraz na internetu lahko ima svojo sliko.« To je stavek, ki še kako drži, zato je vsaka previdnost še kako pomembna.

6 LITERATURA IN VIRI

6.1 Pisni viri

Horvat, L. in Magajna, L. (1987). Obdobje adolescence. V *Razvojna psihologija*. (str. 233–252). Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Kovačič, M. (et al.) Šterk, T. (ur.) (2008). Deskanje po varnih vodah: gradiva za učitelje. Ljubljana. Projekt SAFE-SI, Fakulteta za družbene vede, Center za metodologijo in informatiko.

Musek, J. in Pečjak, V. (1997). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.

Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.). (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Rokus.

Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.). (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Rokus.

Klančnik, A. T. (2015): Internet: Mladostniki, nasilje in trendi – vse več skupnih izzivov. V *OTROŠKI parlament. Pasti mladostništva: Zbornik za mentorje/-ice in organizatorje/-ice otroških parlamentov*, 26. *Otroški parlament* (44–60). Ljubljana, ZPMS.

6.2 Spletni viri

- Država in varni internet. Državni projekti za varno uporabo interneta. [Online]. [Citirano 12. februar 2016; 15:45]. http://student.pfmb.uni-mb.si/~dkorpar/e-prirocnik/drzava_projekti.html
- Top 10 nasvetov. [Online]. [Citirano 13. februar 2016; 116:32]. (<http://otroci.safe.si/top-10-nasvetov>)

7 PRILOGA

ANKETNI VPRAŠALNIK

Smo učenci 7. razreda, ki pripravljamo raziskovalno nalogo v okviru natečaja Mladi za Celje z naslovom *Pasti mladostništva - internet*. Pred tabo je vprašalnik, s pomočjo katerega bomo prišli do želenih podatkov, ki so nujno potrebni za našo raziskavo. Anketa je anonimna. S svojimi odgovori nam boš zelo pomagal/-a, zato te prosimo za resnične in iskrene odgovore. Hvala za sodelovanje.

Starost: _____

Spol:

M

Ž

1. Na kakšen način preživljaš prosti čas?

- a) Družim se s prijatelji.
- b) Ukvarjam se s športom.
- c) Gledam TV.
- d) Igram računalniške igrice.
- e) Brskam po spletu.
- f) Sodelujem na družabnih omrežjih (FB, Snap, Chat, Skype ...).
- g) Sem zunaj.
- h) Drugo: _____

2. Za kaj uporabljaš internet oziroma telefon?

- a) Igranje iger.
- b) Stiki s prijatelji.
- c) Iskanje informacij.
- d) »Downloadanje« filmov, glasbe ...
- e) Drugo: _____

3. Koliko prostega časa preživiš na internetu?

- a) Do 1 ure na dan.
- b) Do 2 uri na dan.
- c) Od 2 do 4 ure na dan.
- d) Več kot 4 ure na dan.
- e) Nič.

4. Ali te tvoji starši nadzorujejo oziroma omejujejo pri uporabi interneta?

- a) Da.
- b) Ne.

5. Ali tvoji starši uporabljajo internet?

- a) Da.
- b) Ne.

6. Za katere dejavnosti tvoji starši uporabljajo internet?

- a) Za službene namene.
- b) Spletno nakupovanje.
- c) Iskanje informacij.
- d) Igranje iger.
- e) Družabna omrežja (Facebook, Skype ...).
- f) »Downloadanje« filmov, glasbe ...

7. Koliko ur v prostem času tvoji starši preživijo za računalnikom, tablico ali na pametnem telefonu?

- a) Do 1 ure na dan.
- b) Do 2 uri na dan.
- c) Od 2 do 4 ure na dan.
- d) Več kot 4 ure na dan.
- e) Nič.

8. Ali imaš kakšne slabe izkušnje z internetom?

- a) Da.
- b) Ne.

9. Odgovori na spodnja vprašanja, tako da na ustrezno mesto narediš X.

TRDITEV	DA	NE
Klepetam samo v klepetalnicah, ki so jih prej preverili moji starši.		
Moje geslo je moja skrivnost, ki je ne izdam nikomur. Občasno geslo spremenim.		
Kadar se želim sestati z nekom, ki sem ga spoznal na spletu, za dovoljenje najprej vprašam starše, ki me nato tudi spremljajo na sestanek.		
Preden skopiram s spleta besedilo, sliko ali zvok, za dovoljenje najprej vprašam njihovega avtorja.		
Elektronskih sporočil neznanih pošiljateljev ne odpiram.		

10. Spodaj so navedene nekatere spletne strani družabnih omrežij. Obkljukaj tiste, ki jih uporabljaš.

Facebook		My Space		WhatsApp	
You Tube		Blogger		Vine	
Tumbir		Skype		Meet Me	
Twitter		Snapchat		Tinder	
Google+		Kik Messenger		Grindr	
Ask.FM		(Facebook) Messenger		Omegle	
Pinterest		Instagram			
Flickr		Viber			

IZJAVA*

Mentorica, **Petra Galič**, v skladu z 2. in 17. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljam, da je v raziskovalni nalogi z naslovom PASTI MLADOSTNIŠTVA - INTERNET, katere avtorja so **Nik Ocvirk, Maja Ocvirk in Eva Polšak**:

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo(-ičino) dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu;
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na spletnih portalih z navedbo, da je nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,
- da smo seznanjeni z razpisnimi pogoji projekta Mladi za Celje.

Celje, 1. 3. 2016

žig šole

Osnovna šola Hudinja

Podpis mentorice

Podpis odgovorne osebe

* Pojasnilo

V skladu z 2. in 17. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje je potrebno **podpisano izjavo mentorja(-ice) in odgovorne osebe šole uvezati v izvod za knjižnico**, dovoljenje za objavo avtorja(-ice) fotografskega gradiva, katerega ni avtor(-ica) raziskovalne naloge, pa hrani šola v svojem arhivu.